

2023:13

JÄMSTÄLLDHET I LOKALT ENGAGEMANG OCH POLITIK

Delredovisning av uppdrag att genomföra en fördjupad studie om delaktighet och deltagande i den lokala demokratin

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, augusti 2023

Rapport 2023:13

Dnr: ALLM 2021/450

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Annika Karlsson

Telefon 070-784 75 04

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Jämställdhet i lokalt engagemang och politik	1
Förord	4
Sammanfattning	5
Det aktiva medborgarskapet har köns- och åldersmönster.....	5
Förtroendevaldas engagemang börjar ofta i föreningslivet i unga år	6
Inledning	7
Tolkning av uppdraget	7
Rapportens syfte, avgränsning och disposition.....	7
Tidigare forskning och Jämställdhetsmyndighetens förstudie.....	8
Resultat från projektets första etapp	10
Genomförandet av undersökningar bland invånare och förtroendevalda i olika livsmiljöer och kommuner.....	10
Bakgrundsfaktorer för de invånare som deltagit i intervjuundersökningen.....	11
Bakgrund förtroendevalda i enkätundersökningen.....	12
Frågor till kvinnor och män som invånare.....	13
Frågor till kvinnor och män som aktiva medborgare.....	17
Frågor till kvinnor och män i den lokala politiken	21
Analys av de empiriska resultaten	29
Materialet visar på köns- och åldersmönster i det aktiva medborgarskapet	29
Rädsla för hot och hat gör att invånare och folkvalda avstår från att uttrycka sina åsikter eller engagera sig.....	30
Förtroendevaldas upplevelse av att inte kunna påverka beslut behöver undersökas vidare ..	31
Projektets medskapande upplägg	33
Jämförande studier i medskapande och gemensamt lärande	33
Arbetsprocess till och med februari 2023, samt aktivitetsplan till november 2024	34
Det medskapande samarbetets innehåll.....	34
Kunskaps- och metodstöd för fältstudier och utvecklingsarbete.....	35
Lärdomar och effekter efter ett år i lokala bostadsområden.....	36
Nästa steg	36
Referenser	38

FÖRORD

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad studie om delaktighet och deltagande i den lokala demokratin samt genomföra aktiviteter för kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte, både nationellt och internationellt. Uppdraget pågår under perioden 1 januari 2022 till 30 november 2024.

I detta projekt fokuserar Jämställdhetsmyndigheten på behovet av systematisk och fördjupad kunskap om hur jämställdheten utvecklas i den lokala demokratin och lokalsamhället.

I enlighet med projektplan har denna rapport tagits fram som en frivillig delredovisning av projektets första år. En slutrapport levereras i enlighet med regeringsuppdraget den 30 november 2024.

SAMMANFATTNING

Jämställdhetsmyndigheten genomför på uppdrag av regeringen en fördjupad studie om delaktighet och deltagande i den lokala demokratin samt aktiviteter för kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte. Aktiviteterna är riktade mot enskilda kommuner och det lokala civilsamhället. Jämställdhetsmyndigheten har i samarbete med fyra kommuner och tio ideella föreningar i olika bostadsområden genomfört studier av invånare och förtroendevalda.

Denna rapport är en delredovisning av regeringsuppdraget och beskriver resultaten från den första av tre planerade etapper samt de lärdomar vi dragit av det medskapande arbetssättet.

Det aktiva medborgarskapet har köns- och åldersmönster

Var man bor och de lokala förutsättningarna tycks påverka människors behov och önskemål, vilka i sig kan vara en väg in i ett lokalt engagemang. Kvinnor och mäns erfarenheter av bristfällig välfärd och lokal service kan vara likartad i förorter och på landsbygden. Upplevda brister i samhällsservice kan ha en stark påverkan på vad kvinnor och män, flickor och pojkar önskar förbättra och bidra med i sin lokala livsmiljö. En klar majoritet av de intervjuade har tankar och idéer om hur deras bostadsområden med omgivning kan utvecklas och förbättras. Första etappens fältstudier visar att **många invånare är aktiva i föreningslivet** och att det finns

- skillnader utifrån kön, ålder och utbildningsbakgrund
- skilda intressesfärer för kvinnor och män
- i viss mån en könsuppdelad organisering
- socialt och lokalt engagemang.

Det finns också sammanhang med könsblandade grupper. Det är tänkvärt att **en dryg fjärdedel av de tillfrågade invånarna inte deltar** i någon lokal grupp, nätverk, förening eller organisation. Den största andelen som inte är engagerade i någon grupp eller förening lokalt finns bland de unga invånarna som intervjuats. Jämfört med de i arbetsför ålder upplever **fler yngre och fler äldre att ålder är försvårande** för engagemang. **Fler kvinnor än män upplever kön som försvårande** medan fler män än kvinnor upplever etnisk tillhörighet som försvårande. Upplevelsen av olika diskrimineringsgrunder som försvårande för engagemang är **tydligare i förortsområdena, framför allt kön och etnisk bakgrund**. Invånare har oftare deltagit i informationsmöten med kommunen än i dialogmöten och arbetsgrupper, och än mer sällan i beslutssammanhang. På frågan om vad som hindrar invånare att engagera sig i lokalsamhället är **tidsbrist det vanligaste hindret** som anges men en nästan lika stor andel säger sig inte ha något hinder alls för att engagera sig. Andra hinder som många angett är familj och barn samt sjukdom och ohälsa. Även alternativet ”Jag har inte blivit inbjuden” får ungefär lika många svarande som familj och ohälsa. Den största skillnaden mellan könen syns i orsaken sjukdom och

ohälsa. **Mer än dubbelt så många kvinnor som män svarar att ohälsa är ett hinder för engagemang.**

Förtroendevaldas engagemang börjar ofta i föreningslivet i unga år

Av enkätundersökningen bland **förtroendevalda** framgår att **intresse för samhällsfrågor** och en önskan att förbättra har **lett till ett politiskt engagemang**. Tidigare **föreningsengagemang** är en av de främsta orsakerna att de förtroendevalda, som besvarat enkäten, **började engagera sig politiskt**. Våldigt ofta redan i unga år. Även tidigare forskning och studier har pekat på detta. De förtroendevalda är i högre grad medlemmar i föreningslivet än de intervjuade invånarna. Även i gruppen förtroendevalda syns att kvinnor och män är engagerade i olika frågor. **Tidsbrist och familj** är främsta orsaken till att de förtroendevalda **överväger att avsluta sina politiska uppdrag**. Förtroendevalda med yngre barn upplever att det är **svårare att kombinera föräldraskap med politiska uppdrag**.

En högre andel män än kvinnor upplever att de blir lyssnade på och får respekt från andra partiers företrädare. Fler män än kvinnor har positiva erfarenheter av digitala möten.

Flera förtroendevalda uppger att de inte kan påverka beslut, även i de politiska organ de själva sitter i. **Förtroendevaldas upplevelser av att inte kunna påverka beslut behöver undersökas vidare.**

Materialet som samlats in under den första etappen av uppdraget indikerar att både invånare och förtroendevalda avstår från att delta i demokratiska samtal och dela sina åsikter på grund av rädsla för hot, trakasserier eller våld. **Rädsla för hot och hat gör att invånare och folkvalda avstår från att uttrycka sina åsikter eller engagera sig**. I enkätsvaren från förtroendevalda finns vittnesmål om att rädslan för hot, trakasserier eller våld i sociala medier gör att de förtroendevalda, och en högre andel kvinnor, avstår från att uttrycka sina åsikter på dessa plattformar. De äldre är de som i lägst grad avstått från att uttrycka sin åsikt eller avstått från att delta i politiska aktiviteter.

I den första etappen av uppdraget har det **genomförts intervjuer med invånare** i de åtta bostadsområden som ingår i studien samt en **enkätundersökning bland förtroendevalda** i åtta kommuner. I den första fältstudien har frågor om vilka erfarenheter människor har av delaktighet och deltagande i sina lokala bostadsområden undersökts samt hur de upplever tillvaron i den lokala politiken. Sammantaget har 671 enskilda intervjuer genomförts med invånare i de åtta bostadsområdena. Totalt har 601 förtroendevalda i kommunerna svarat på enkäten. Resultaten av den första etappens kartläggningarna är i huvudsak av deskriptiv karaktär.

I etapp två kommer vi att mer ingående undersöka orsakerna bakom kvinnors och mäns möjligheter och hinder som aktiva medborgare och som förtroendevalda.

INLEDNING

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att genomföra en fördjupad studie om delaktighet och deltagande i den lokala demokratin samt genomföra aktiviteter för kunskaps-spridning och erfarenhetsutbyte. Aktiviteterna ska riktas mot enskilda kommuner och det lokala civilsamhället. Uppdraget pågår under perioden 1 januari 2022 till 30 november 2024. Denna rapport är en frivillig delredovisning av uppdraget.

Tolkning av uppdraget

Uppdraget *Delaktighet och deltagande i den lokala demokratin* är ett projekt som innehåller lokala studier, med jämförande inslag, i syfte att få ökad kunskap om kvinnor och män, flickor och pojkar som aktiva invånare i lokalsamhällen och bostadsområden. Det syftar också till att undersöka förhållanden för kvinnor och män som förtroendevalda i kommuner samt jämställdhetsaspekter i den lokala demokratin och lokalsamhället. Jämförelser mellan olika typer av kommuner, livsmiljöer och förhållanden kan ge en bättre förståelse för de faktorer som har betydelse för ökad delaktighet och deltagande bland kvinnor och män, flickor och pojkar i lokalsamhällen och bostadsområden, i den lokala demokratin och i rollen som förtroendevald. I uppdraget genomförs aktiviteter för kunskaps-spridning och erfarenhetsutbyte, både nationellt och internationellt.

Studierna ska även vara ett stöd i att utveckla ett större lokalt engagemang samt delaktighet och deltagande bland kvinnor och män i de bostadsområden som studeras. De ska också kunna bidra till att stärka jämställdheten bland förtroendevalda i den lokala politiken i de studerade kommunerna.

Uppdraget genomförs i samarbete mellan Jämställdhetsmyndigheten, fyra kommuner och tio ideella föreningar i olika bostadsområden. Projektets metod och genomförande beskrivs mer i detalj i kapitlet ”Uppdraget genomförs som en deltagardriven studie i tre etapper”.

Rapportens syfte, avgränsning och disposition

Rapporten beskriver preliminära resultat, insikter och lärande från den första etappen av uppdraget och de kartläggningar som pågått under 2022. Rapporten ska fånga upp analyser, insikter och lärande av fältstudieperioden i projektets första etapp som sedan kan användas i det fortsatta arbetet i uppdraget.

Denna delredovisning avgränsas till att beskriva de första och preliminära kartläggningsresultaten som berör lokalt engagemang och aktivt medborgarskap¹ bland invånare i de studerade områdena. Rapporten ger också beskrivande bilder av förtroendevalda kvinnors och mäns erfarenheter av att vara verksamma i lokal politik.

---

¹ Graden av aktivt medborgarskap kan t ex beskrivas genom medborgartyperna: 1. Den politiskt ointresserade medborgaren, 2. Den reflekterande åskådaren som oftast inte blandar sig i politiken men har kännedom om politiska händelser, diskuterar politik och deltar i val och omröstningar. 3. Den handlingsförmögne medborgaren som kan agera i situationer som berör dem. 4. Den aktive medborgaren som är medlem i politiska partier eller andra intresseorganisationer (jmf. Blanck & Löden 2017).

Resultaten och analyserna som redovisas i rapporten har genererat nya frågeställningar som utgör utgångspunkter för fältarbetet i uppdragets andra etapp under våren 2023.

I kapitlet ”Resultat från projektets första etapp” ges inledningsvis en beskrivning av genomförandet av de undersökningar bland invånare och förtroendevalda i kommuner som ägt rum under uppdragets första etapp. Därefter redovisas resultaten av undersökningarna och det material som samlats in genom intervjuer med invånare och enkäter till förtroendevalda i de kommuner som ingår i uppdraget. I kapitlet ”Analys av de empiriska resultaten” redovisas en övergripande analys och slutsatser av undersökningarna. Rapporten avslutas med kapitlet ”Projektets medskapande upplägg”, som beskriver hur uppdraget i sin helhet genomförs i samarbete mellan Jämställdhetsmyndigheten, kommuner och civilsamhällesorganisationer.

Tidigare forskning och Jämställdhetsmyndighetens förstudie

Forskning och statistik ger betydande kunskap om den representativa demokratin och i vilken mån kvinnor och män deltar som väljare eller kandiderar i val. Däremot finns det mindre kunskap och statistik om hur kvinnors och mäns delaktighet och deltagande, det aktiva medborgarskapet, mellan valen uttrycker sig. Kunskaperna är begränsade om kvinnors och mäns, flickors och pojkars engagemang, såväl i politiska frågor som i lokalt föreningsliv, informella sammanhang och engagemang i lokalsamhället. Lokalsamhällets sociala gemenskaper, nätverk och organisering kring lokala behov samt viljan att bidra ideellt i lokalsamhället är relativt outforskade inslag i det aktiva medborgarskapet.

Under de senaste årtiondena har deltagardemokratiska instrument, som till exempel olika typer av medborgardialog, blivit vanliga i kommuner och regioner.² Det sker bland annat i form av kommunala pensionärsråd, informations- och dialogmöten, sakpolitiska rådslag och hearingar, dialogprocesser där medborgarbudget tas fram samt medborgarpaneler där invånare får tycka till i olika frågor. Dessa sker genom både fysiska möten och i digital form. Mellan valen kan medborgare kontakta politiker, göra namnsamlingar, demonstrera eller väcka opinion genom insändare och debattartiklar. Det finns även möjlighet att föra fram medborgarförslag som senare kan gå till folkomröstning. Det har också etablerats olika samarbetsformer där styrning sker i samverkan och även i partnerskap mellan offentliga aktörer och föreningar och enskilda aktörer³. Deltagardemokratiska inslag lyftes fram i Demokratiutredningen ”Låt fler forma framtiden!” (2016) där olika former av medborgardialog ansågs utgöra en stor potential i att förbättra och utveckla demokratin.⁴ Senare studier har dock pekat på betydande utmaningar i att nå ut till och föra dialog med bredare grupper av invånare och att skapa mötesformer och resultat av dialoger som upplevs meningsfulla av deltagarna.⁵

Men vilka medborgare är det egentligen som är delaktiga i deltagardemokratiska aktiviteter? Det finns relativt lite systematiserad kunskap om kvinnors och mäns, flickors och pojkars delaktighet och deltagande i medborgardialoger och lokal styrning i samverkan. I SNS Demokratiråds rapport ”Den lokala demokratins vägval” från 2022 konstateras att det behövs fler samtida utvärderingar om effekterna av de deltagardemokratiska

---

² Erlingsson, Karlsson, Wide & Öhrvall 2022.

³ Som ofta benämns ”governance” se Ansell & Gash 2007.

⁴ SOU 2016:5.

⁵ Tahvilzadeh 2023.

verktyg som på bred front introducerats i svenska kommuner under de senaste decennierna.⁶

Jämställdhetsmyndighetens förstudie

Jämställdhetsmyndigheten genomförde 2021 en förstudie och pilotkartläggning av kvinnor och män i lokal demokrati. Pilotstudiens resultat pekar på behovet av att bredda och fördjupa undersökningen av kvinnors och mäns, flickors och pojkars politiska delaktighet och deltagande. Pilotkartläggningen ägde rum i tre bostadsområden med socioekonomiska utmaningar och synliggjorde såväl formella som informella sidor av delaktighet och deltagande. Resultaten väckte nyfikenhet och nya frågor om hur kvinnors och mäns personliga resurser, lokala behov, vilja till delaktighet och att delta gestaltar sig. Pilotkartläggningen indikerade även att det finns problem och hinder för engagemang i lokalsamhället. Förstudien tydliggjorde behovet av att närmare undersöka vilka förutsättningar och medel som bidrar till ett aktivt medborgarskap för kvinnor och män i olika miljöer och i jämförelser mellan stad och landsbygd. Resultaten rörande deltagande i den lokala demokratis mer formella delar gav även indikationer om könssegregerade och ojämsställda förhållanden.⁷ Även analyser i Jämställdhetsmyndighetens uppföljning från 2021 av det jämställdhetspolitiska delmålet om makt och inflytande väckte frågor om hur förtroendevaldas arbetsklimat i den lokala demokratin fungerar ur ett jämställdhetsperspektiv.⁸

---

⁶ Erlingsson, Karlsson, Wide & Öhrvall 2022.

⁷ Jämställdhetsmyndigheten 2021b.

⁸ Jämställdhetsmyndigheten 2021a.

RESULTAT FRÅN PROJEKTETS FÖRSTA ETAPP

Genomförandet av undersökningar bland invånare och förtroendevalda i olika livsmiljöer och kommuner

De resultat som redovisas i detta kapitel baseras på studier av invånare i åtta olika bostadsområden och förtroendevalda i åtta kommuner.

Bostadsområden och kommuner som ingår i studien

I projektet ingår följande bostadsområden, som delas in i tre typer av områden:

- Förortsområden som klassas som socioekonomiskt utsatta områden⁹: Rosengård i Malmö stad, Biskopsgården i Göteborgs stad och Österängen i Jönköpings kommun.
- Tätorter utanför kommuncentrum: Oskarström i Halmstads kommun och Järna i Södertälje kommun.
- Landsbygdsområden: Mulseryd i Jönköpings kommun, Fränsta i Ånge kommun och Morjärv i Kalix kommun.

I projektet deltar även fyra kommuner aktivt i projektets arbetsgrupp:

- Göteborgs stad
- Halmstads kommun
- Jönköpings kommun
- Trelleborgs kommun

Metodval - intervjuer med invånare och enkät till förtroendevalda

I den första etappen av uppdraget har det genomförts intervjuer med invånare i de åtta bostadsområdena och en enkätundersökning till förtroendevalda. Enkätundersökningen har gått ut till förtroendevalda i de sju kommuner där fältstudier av invånare har genomförts samt i Trelleborgs kommun. Ansatsen är i grunden kvalitativ.

Intervju- och enkätfrågor har tagits fram gemensamt av Jämställdhetsmyndigheten, de fyra deltagande kommunerna och de tio ideella föreningar som ingår i uppdragets projektgrupp. Sammantaget har 671 enskilda intervjuer genomförts med invånare i de åtta bostadsområdena. Totalt har 601 förtroendevalda i kommunerna svarat på enkäten.

Metod och genomförande för uppdraget i sin helhet beskrivs mer i detalj i kapitlet ”Uppdraget genomförs som en deltagardriven studie i tre etapper”.

Analys av materialet

Urvalet av invånare och förtroendevalda i undersökningen är begränsat. Även om procenttal redovisas i rapporten så ska dessa enbart ses som indikativa och skillnader ska

---

⁹ se Segregationsbarometerns Desoområdesavgränsningar / våra definitioner (Källa: SCB).

inte överdrivas. I analysen har vi förutom kön även tittat på faktorer som ålder, födelse-land, socioekonomisk standard och strukturella förhållanden i den lokala livsmiljön och kommunen. Detta är faktorer som påverkar människors möjligheter att vara aktiva medborgare i den lokala demokratin. Det kan handla om att få sina grundläggande behov tillfredsställda, exempelvis möjligheter att få ett jobb på den lokala arbetsmarknaden och kunna försörja sig och att det finns en bostadsmarknad som svara mot hushållets behov. Det kan också handla om att området man bor i har fungerande samhällsservice såsom skola, barnomsorg, vårdcentral, äldreboende och möjligheter till en meningsfull fritid, tillgång till grönområden och natur samt att det finns matvarubutiker och kommersiell service. Dessa faktorer kan vara en anledning till att ett personligt engagemang väcks.

Bakgrundsfaktorer för de invånare som deltagit i intervjuundersökningen

Analyserna i denna rapport baseras på 654 av de enskilda intervjuerna med invånare i de åtta bostadsområdena, från Rosengård i Skåne till Morjärv i Norrbotten. På frågan ”Vad vill du beteckna dig som?” är det 366 som betecknar sig som kvinnor eller flickor, 236 män eller pojkar, 7 personer som annan könstillhörighet och 45 personer som anger att de ej vill svara på denna fråga, eller har lämnat frågan obesvarad. För en av de intervjuade saknar vi uppgift om bostadsområde. I alla områden var antalet intervjuade kvinnor/flickor högre än antalet män/pojkar.

	Kvinna	Man	Totalt
	Antal intervjuade	Antal intervjuade	
Oskarsström, Halmstad	104	57	161
Biskopsgården, Göteborg	107	80	187
Mulseryd, Jönköping	14	9	23
Österängen, Jönköping	31	21	52
Fränsta, Ånge	23	15	38
Järna, Södertälje	42	29	71
Morjärv, Kalix	12	11	23
Rosengård, Malmö	32	13	45
Totalt	365	235	600

Bland de invånare som angivit vilket land man är född i är 67 procent av kvinnorna och 64 procent av männen födda i Sverige. 22 procent av kvinnorna och 26 procent av männen är födda i ett land utanför Europa. 6 procent av kvinnorna och 7 procent av männen är födda i övrigt land i Europa. Fem procent av kvinnorna och tre procent av männen är födda i ett annat nordiskt land.

Bland intervjuade invånare är det 38 procent av kvinnorna och 31 procent av männen som anger att de har högskole- eller universitetsutbildning som sin högsta utbildning, 15 procent av kvinnorna och 11 procent av männen anger eftergymnasial utbildning, ej högskola eller universitet vilket motsvarar folkhögskola eller yrkesutbildning som sin högsta utbildning. 29 procent av kvinnorna och 39 procent av männen har gymnasium som sin högsta utbildning. 19 procent av kvinnorna och 19 procent av männen har nioårig

grundskola eller mindre som sin högsta utbildning (här bör noteras att en majoritet av de yngre ålderskategorierna har svarat att de har grundskoleutbildning eller lägre).

Bakgrund förtroendevalda i enkätundersökningen

Enkätundersökningen gick ut till cirka 3 290 förtroendevalda i de åtta undersökta kommunerna. Av dessa svarade 610 personer, vilket motsvarar cirka 18 procent av det totala antalet förtroendevalda som enkäten gick ut till. Av de svarande i enkätundersökningen var 301 kvinnor och 300 män, totalt 601 personer. 3 personer av de svarande angav annan könstillhörighet, 6 personer besvarade inte frågan om kön. Utav de kvinnor och män som svarat så var enkätsvaren från Göteborgs kommun totalt 186 av cirka 800 utskickade enkäter. I Halmstads kommun svarade 94 av totalt 270 utskickade enkäter. I Jönköpings kommun svarade 104 av 400 enkäter, i Trelleborgs kommun inkom 40 svar av totalt 350 utskickade enkäter. I Ånge kommun svarade 16 förtroendevalda av totalt 130 utskickade enkäter. I Kalix kommun svarade 20 förtroendevalda av 140 utskickade enkäter. I Södertälje kommun svarade 60 av 400 utskickade enkäter och i Malmö svarade 84 av drygt 800 utskickade enkäter.

Kommun	Kvinnor		Män		Totalt Antal svar
	Antal svar	Procent	Antal svar	Procent	
Göteborg	102	33,9	84	28,0	186
Halmstad	45	14,9	49	16,3	94
Jönköping	42	14,0	62	20,7	104
Trelleborg	14	4,7	26	8,7	40
Ånge	10	3,3	6	2,0	16
Kalix	11	3,7	9	3,0	20
Södertälje	32	10,6	27	9,0	59
Malmö	45	14,9	37	12,3	82
Totalt	301	50,0	300	50,0	601

Förtroendevalda fördelade i åldersgrupper i vår undersökning, visade sig avvika från genomsnittet lokala förtroendevalda i Sverige. Bland såväl svarande förtroendevalda kvinnor som män var andelarna yngre mindre än i genomsnitt, medan andelarna äldre var betydligt större än genomsnittet bland förtroendevalda i Sveriges kommuner.

	Svarande kvinnor	Kvinnor, samtliga kommuner, valet 2018 (SCB)	Svarande män	Män, samtliga kommuner, valet 2018 (SCB)
18-29 år	2 %	7 %	2 %	7 %
30-49 år	26 %	36 %	21 %	32 %
50-64 år	28 %	36 %	36 %	36 %
65+ år	44 %	21 %	41 %	25 %

Bland de som angivit födelseland var 87 procent av kvinnorna och 93 procent av männen födda i Sverige. Två procent av kvinnorna och mindre än en procent av männen anger annat nordiskt födelseland. 6 procent av kvinnorna och två procent av männen anger att de är född i övrigt land i Europa och 5 procent av kvinnorna och 4 procent av männen anger att de är född i land utanför Europa.

77 procent av kvinnorna och 85 procent av männen anger att båda föräldrarna är födda i Sverige.

76 procent av kvinnorna och 63 procent av männen anger att de har högskole- eller universitetsutbildning som sin högsta utbildning, 11 procent av kvinnorna och 12 procent av männen anger eftergymnasial utbildning, ej högskola/universitet vilket motsvarar folkhögskola eller yrkesutbildning som sin högsta utbildning. 10 procent av kvinnorna och 19 procent av männen har gymnasium som sin högsta utbildning. Tre procent av kvinnorna och fem procent av männen har nioårig grundskola eller mindre som sin högsta utbildning.

26 procent av kvinnorna och 20 procent av männen är singlar eller bor inte tillsammans med någon. 65 procent av kvinnorna och 74 procent bor med make, maka, sambo eller partner. Nära en procent bland såväl kvinnor som bland män bor tillsammans med föräldrar eller syskon. Fyra procent av kvinnorna och två procent av männen bor tillsammans med andra vuxna personer. 21 procent av kvinnorna och 23 procent av männen bor med barn.

44 procent kvinnorna och 55 procent av männen har angett att de är heltidsarbetande. 15 procent av kvinnorna anger deltidarbete. Motsvarande andel deltidarbete bland männen är 11 procent. Två procent av kvinnorna och två procent av männen var arbetslösa. Tre procent av kvinnorna och tre procent av männen studerade hel- eller deltid. Andelen föräldralediga var mindre än en procent såväl bland kvinnor som män. Mindre än en procent av kvinnorna och männen var sjukskrivna. 39 procent av både kvinnorna och männen har angett att de är pensionärer.

Jämför vi vilka åldrar invånare har som blivit intervjuade, med åldrarna hos förtroendevalda som svarat på enkäten så kan vi konstatera att invånarna i genomsnitt är betydligt yngre och de förtroendevalda som i genomsnitt är betydligt äldre. Intervjuade invånare i åldrarna upp till 29 år är 32 procent, motsvarande andel bland de intervjuade förtroendevalda är 2 procent. Gruppen invånare i åldrarna 30–64 år är 49 procent medan andelen förtroendevalda i samma åldrar är 55 procent. Intervjusvar från förtroendevalda i åldrar från 65 år och äldre är 43 procent. Motsvarande andel intervjuade invånare är 18 procent. Det kan noteras att personer i åldern 70–79 är den största åldersgruppen bland enkätsvar från förtroendevalda.

Frågor till kvinnor och män som invånare

Invånare i de undersökta bostadsområdena har fått frågor om aktivitet i området. Denna grupp av frågor har rört hur länge de intervjuade bott i området, vad de tycker är det bästa med området, hur de skulle vilja utveckla området och om de kan tänka sig att engagera sig tillsammans med andra som har liknande utvecklingsfrågor. Det finns frågor som handlar om vilka intressen man har och vilka grupper, nätverk eller föreningar man är en del av lokalt. Frågor har också ställts om invånarna har några kunskaper som de vill lära andra, eller om de är bra på något som de vill skapa eller göra tillsammans

med andra. Dessutom har invånare fått svara på vilka frågor de brinner för och om de saknar någon mötesplats eller forum i sitt område.

Naturen är det bästa – oavsett kön och bostadsområde

Det har inkommit en mångfald av svar på fritextfrågan vad man gillar bäst med sitt område¹⁰. Svaren visar att invånare upplever att naturen är det bästa med området – oavsett var man bor. Sedan svarar man att det är invånarna som är det näst bästa följt av gemenskap och nätverk, att det är nära, att det finns ett bra utbud av affärer och restauranger samt platser för olika slags fritidsintressen och att invånarna upplever platsen som lugn.

Skillnaderna mellan könen är generellt inte så stora, men fler kvinnor än män nämner grönområden och odling, mångfalden av invånare och människor som det bästa med området. Män nämner i högre utsträckning lugnet, att det finns en vacker, ren bostadsmiljö och arkitektur samt att det är allmänt bra.

Den tydligaste skillnaden mellan förort, tätort och landsbygd är att boende i förorterna efter naturen lyfter upp människorna och gemenskap samt mångfald som det bästa med sitt område. Svar som handlar om människorna och gemenskap har nästan lika många svar som naturen och skillnaden till tätort och landsbygd är stor i de här kategorierna. Utöver naturen så lyfts lugnet fram som det främsta för både landsbygdsbor och de som bor i tätorter. Och generellt nämns service, närhet och förbindelser oftare av de som bor i tätorterna.

”Det bästa med Biskopsgården tycker jag är människorna som bor här. Det är hög hej-frekvens, lätt att få kontakt med folk, lätt att få nya vänner. Den internationella prägeln och språkrikedomen är ett stort plus. Att natur och parker finns direkt utanför dörren är också det bästa med stadsdelen. Stadsplaneringen daterad före miljonprogrammet tycker jag är genialisk där man bevarat naturen och skapat vackra trafiksäkra boendemiljöer för barnen.”

Kvinna, 58 år, förort.

”Att skogen är nära inpå och att det finns skola, apotek och affärer.”

Kvinna, 35 år, tätort.

---

¹⁰ Svaren på fritextfrågan har grupperats och givits samlingsrubriker.

Kvinnor och män vill bidra med olika kunskaper

Många olika slags svar har kommit in på frågan om invånarna har kunskaper som de skulle kunna lära andra, eller om de är bra på något som de vill göra med andra¹¹. Att vilja bidra med idrott och spel är den grupp som fått flest svar. Efter det följer att vilja bidra med språkkunskaper, handarbete/hantverk, gemenskap och föreningsliv, samhällskunskap och ekonomi samt att bidra med konstnärliga uttryck, sång, musik, dans och teater.

När det gäller idrott och spel så sticker männen ut med dubbelt så hög andel som kvinnor. Männen svarar också i högre utsträckning att de vill bidra med något kopplat till natur och friluftsliv, sång, musik, dans och teater, matematik, teknik och IT, samhällskunskap och ekonomi, media och kommunikation samt organisering och ledarskap. Kvinnornas vilja att bidra överväger inom områdena hantverk, matlagning och bakning, hälsa, friskvård och skönhet, odling och självhushållning, språk samt lokal utveckling.

Att bidra med kunskap i idrott och spel svarar i allra högst utsträckning de som är yngre än 25 år, och litteratur lyfter i huvudsak de som är 65 år och äldre. I övrigt syns inga tydliga skillnader utifrån ålder.

Invånarna i förorter vill i betydligt lägre utsträckning bidra med hantverk jämfört med övriga. De vill i högre utsträckning än övriga områden bidra med språkkunskaper, samhällskunskap och ekonomi samt jobb och studier. Kunskaper i sång, musik, dans och teater är det övervägande invånare i tätorter som uppger att de vill bidra med, men i betydligt lägre utsträckning matlagning och bakning.

”Sång och musikkunskaper skulle jag kunna [lära ut]. Bra på att läsa sagor och vill gärna göra det tillsammans. Brinner för musik. Genom musik kan man få fram mycket. Spelar piano och ukulele till husbehov och sjunger.”

Kvinna, 84 år, förort.

”Jag är bra på matlagning och har länge velat starta något för äldre pensionärer eller äldre arbetslösa där de kan sysselsätta sig i stället för att sitta hemma själva.”

Kvinna, 36 år, förort.

”Konst, hantverk. Jag gick en konst- och hantverksutbildning i Bagdad så jag har mycket praktisk kunskap att dela med mig av.”

---

¹¹ Svaren på fritextfrågan har grupperats och givits dessa samlingsrubriker.

Man, 57 år, förort.

”Jag är bra på fotboll och har tränat sen barnsben. Jag tror att jag hade kunnat bidra med något där.”

Man, 23 år, tätort.

Både kvinnor och män vill utveckla kulturmiljön och aktiviteter för ungdomar i sitt bostadsområde

I fritextfrågorna om vad invånarna skulle vilja utveckla i sitt område kommer ungdomsaktiviteter, fritidsgårdar och förebyggande arbete allra högst. Därefter kommer frågor om mötesplatser, torg och lokaler följt av platser för idrott, bad och andra fritidsintressen. Sedan nämns trygghet, säkerhet och minskat busliv och som femte område nämns kommersiell service, restauranger och kaféer.¹²

Utvecklingsfrågorna fördelar sig relativt jämnt mellan könen, men något fler män värderar kulturmiljöer (mötesplatser och idrotts- och kulturplatser) högre. Kvinnor värderar natur respektive barn, familj och skola högre än män.

Störst skillnad mellan ålderskategorierna finns hos de yngre där kategorin barn, familj och skola värderas högre än övriga åldrar. Natur- och grönområden är mer viktigt i högre åldrar. Kulturmiljö är den viktigaste utvecklingskategorin hos alla, oavsett ålder.

När det kommer till de geografiska aspekterna så finns de största skillnaderna i kategorierna om närhet, service och kollektivtrafik där samtliga områden utom förortsområdena anger detta som ett viktigt utvecklingsområde, framför allt landsbygdsområdena. Barn, familj, skola, äldre samt trygghet och säkerhet värderas något lägre i landsbygdsområdena än övriga områden, men här värderas kulturmiljöer högre än övriga. Det är fler som anger sociala relationer och gemensamma aktiviteter i förorterna än övriga områden.

”Då vill jag ha ett stort kulturhus som inrymmer teater, musik, bio, föreläsningar, bibliotek, typ Frölunda kulturhus. Jag skulle fundera kring barnen och barnens utveckling, integration och att man hjälps åt att få barn lyckliga. Då skulle ett kulturhus vara jätteviktigt. Kanske ha lite bättre kommunikationer, bättre cykelvägar till exempel”

Kvinna, 71 år, förort.

---

¹² Svaren på fritextfrågan har grupperats och givits dessa samlingsrubriker.

”Starta upp förskoleverksamhet. Förbättra kommunikationerna.”

Man, 65 år, landsbygd.

”Fler jobb i samhället. Bättre buss och tågförbindelser, bättre öppettider apotek, ungdomsverksamhet, bättre system för integration, mer stöd i skolorna och för föräldrar.”

Kvinna, 52 år, tätort

Frågor till kvinnor och män som aktiva medborgare

En grupp av frågor har handlat om deltagandet i mellanvalsdemokratin. Dessa frågor har fokuserat på om invånarna deltagit på möten med kommunen (informationsmöte, dialogmöte, arbetsgrupp eller beslutsmöten), om de har kontaktat någon politiker, haft uppdrag i något politiskt parti eller varit engagerade i en aktionsgrupp. De intervjuade har även fått frågor om de deltagit i någon demonstration, skrivit under eller själva skapat en namninsamling, skrivit insändare eller debattartikel, om de delat något om politik eller en samhällsfråga i sociala medier samt hur de upplever att de kan eller hur de skulle vilja kunna påverka i kommunen.

Därtill har de intervjuade fått frågor om hinder och svårigheter som har handlat om huruvida någon av diskrimineringsgrunderna har försvårat deras engagemang, samt om något hindrar dem att engagera sig tillsammans med andra. De har också fått frågan om de avstått från att uttrycka sin åsikt, avstått från politiska aktiviteter eller avstått något annat på grund av rädsla för hot, trakasserier eller våld.

Bakgrundsfrågor har varit kön, ålder, födelse land, utbildning samt om de röstade i valet 2018. Utöver de nämnda frågorna har invånarna också fått möjlighet att anmäla sitt intresse att bli kontaktad av den intervjuande föreningen för att engagera sig.

Invånarna är aktiva i föreningslivet, men det finns skillnader utifrån kön, ålder och utbildningsbakgrund

En stor andel av invånarna, tre fjärdedelar, har svarat att de deltar i någon form av grupp, nätverk, förening eller organisation lokalt. Idrottsföreningar är den vanligaste föreningsformen invånarna är med i, tätt följt av religiösa samfund, hembygdsföreningar och kulturföreningar. Tydliga skillnader finns när vi tittar på invånarnas utbildningsbakgrund. Det är fler med högre utbildning som deltar i olika former av kulturföreningar jämfört med de med grundskoleutbildning eller mindre. Invånare med grundskola eller mindre är i högre utsträckning engagerade i idrottsföreningar jämfört med de med högre utbildning, en femtedel jämfört med drygt en tiondel. Den största skillnaden finns hos de som uppger att de inte deltar i någon grupp, nätverk eller förening alls. Här är det en fjärdedel av de med grundskoleutbildning eller lägre som anger detta alternativ, jämfört med strax under tio procent för de med högskoleutbildning (notera att i gruppen med grundskoleutbildning eller lägre ingår i hög utsträckning de som är under 20 år gamla, vilket kan påverka resultaten).

Könsfördelningen i föreningsengagemang är över lag ganska jämn, men några av resultaten från undersökningen sticker ut. Främst inom idrottsföreningar där det är nästan dubbelt så många män som kvinnor som uppger att de är engagerade och samma trend syns även i kategorin bil, motorcyklar och motorsportsföreningar. Inom föräldraföreningar, hyresgäst- eller bostadsrättsförening såväl som pensionärsföreningar är det i stället kvinnor som utgör majoritet i denna undersökning. I undersökningen har kvinnor angett att de är med i fler föreningar än män.

Utifrån ett åldersperspektiv framgår att idrottsrörelsen engagerar i huvudsak yngre åldrar, hembygdsföreningar engagerar i huvudsak äldre, fackföreningar engagerar mest de i arbetsför ålder och pensionärsföreningar engagerar de från 65 och uppåt.

Yngre är i lägre grad engagerade i föreningar, men vill bidra med sina kunskaper

På frågan om föreningsaktivitet är det i huvudsak de yngre¹³ åldrarna som anger att de inte är engagerade i någon förening eller grupp. I grupperna 0–15 år, 16–19 år och 20–24 år har ungefär 40 procent i respektive grupp angett att de inte är engagerade lokalt. Samtidigt har ungefär 85 procent av invånarna i dessa ålderskategorier angett något som de vill bidra med eller som de tycker är viktigt. 15 procent har antingen inte svarat på frågan eller svarat att de inte vet.

Unga vill i högst utsträckning bidra och engagera sig i frågor om idrott och spel. Drygt en fjärdedel av svaren berör detta och det kan till exempel handla om träning, ridning, fotboll, basket och simning. Näst efter detta kommer konstnärliga uttryck, som till exempel musik, dans, film, teater, skapa spel och fotografering. Sedan följer olika samhällskunskapsämnen, språkkunskaper och att umgås.

Invånarna har i första hand deltagit i informationsmöten med kommunen, men det finns skillnader mellan bostadsområdena

Det vanligaste svaret bland de intervjuade invånarna är att de fått information eller deltagit i ett informationsmöte med kommunen eller stadsdelen. I fallande skala har de sedan deltagit i samtal eller dialogmöte, deltagit i arbetsgrupp och i lägst utsträckning har de deltagit i beslut. Detta mönster gäller oavsett kön.

När det gäller demokratiskt deltagande utöver information eller dialog med kommunen eller stadsdelen är det vanligaste att invånare har skrivit under en namninsamling. I tätorter svarar mer än hälften av de intervjuade invånarna att de gjort detta. Därefter svarar invånarna att de har skrivit inlägg om politik på sociala medier, att de har deltagit i en demonstration, att de har kontaktat en politiker, varit engagerade i en aktionsgrupp eller skrivit en insändare eller en debattartikel. I lägst utsträckning har eller har de intervjuade invånarna haft ett politiskt uppdrag (ca 10 procent av de svarande).

Boende i förorterna har i betydligt högre grad svarat att de har varit aktiva inom information, dialogmöten, beslut och andra demokratiska uttryck än invånarna i både tätorter och landsbygd. Detta gäller inte för två frågor: att kontakta en politiker samt skriva under namninsamlingar. I landsbygd och tätort är det cirka 50 procent av de intervjuade som skrivit under en namninsamling, i förorter är det knappt 40 procent.

---

¹³ Som ung räknas invånare från 0 till 24 år.

I undersökningen efterfrågades också invånarnas tankar och idéer om hur de ”kan eller skulle vilja kunna påverka kommunen”. Några citat illustrerar invånarnas efterfrågan av fler mötesplatser för delaktighet och deltagande:

”Jag tycker [det] är bra med folkhälsofrukostar - att på ett informellt sätt få och ge information, diskutera osv. Politikerna skulle kunna besöka alla föreningar. De kan ta del av föreningskatalogen i Biskopsgården och ta del av engagemanget som finns här, och se hur det ser ut. Skulle de läsa den skulle de nog bli imponerade.”

Kvinna, 47 år, förort.

”Framföra mina synpunkter, men jag [vet] inte vart. Jag är intresserad av att vara med i samtal.”

Man, 17 år, förort.

”Mer ställen där ungdomar kan träffas och delta i saker tillsammans tjänstepersoner. Nu är det ofta etniskt uppdelat i föreningslivet där folk träffas.”

Man, 17 år, förort.

”Ge chansen till ungdomar som bor på Österängen vad de skulle önska.”

Man, 34 år, förort.

”Skulle vilja ha forum för vanliga medborgare, så dom kan på enkelt sätt uttrycka vad dom vill ha för förändringar. Att det inte hela tiden ska vara beroende på vad kommunen eller politikerna bestämmer.”

Annan könstillhörighet, 49 år, förort.

”Jag skulle vilja skapa en plattform mellan politiker och boende.”

Kvinna, 63 år, förort.

Fler kvinnor än män har angett sjukdom och ohälsa som ett hinder för engagemang

På frågan om vad som hindrar invånarens engagemang är tidsbrist det vanligaste hindret som de intervjuade invånarna har angett, men en nästan lika stor andel anger att de inte har något hinder alls för att engagera sig. Andra hinder som många angett är familj och barn samt sjukdom och ohälsa. Även alternativet ”Jag har inte blivit inbjuden” får ungefär lika många svarande som familj och ohälsa. Den största skillnaden mellan könen syns i orsaken sjukdom och ohälsa. Det är mer än dubbelt så många kvinnor som svarar att detta är ett hinder för engagemang.

Det finns också skillnader mellan bostadsområden och åldrar. De intervjuade som bor i landsbygdsområden har i något lägre utsträckning än övriga uppgett tidsbrist som en hindrande orsak för engagemang. Det är i huvudsak personer i åldrarna 25–64 år, oavsett bostadsområde, som anger tidsbrist.

Bristande tillit är inte ett av de främsta hindren för engagemang bland de intervjuade, men de som svarat detta har i något högre utsträckning angett att deras tillit till myndigheter är lägre än till människorna i grannskapet och den skillnaden är störst bland män.

För kvinnor upplevs kön vara försvårande för engagemang och för män etnisk tillhörighet

En övervägande majoritet av de intervjuade invånarna upplever inte att någon av diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder) försvårar deras engagemang. Av de som upplever att någon av diskrimineringsgrunderna försvårar engagemang så anger de främst kön och det är i högre utsträckning kvinnor som svarar detta. Näst efter kön kommer etnisk tillhörighet, och här är det män som i något högre grad anger att de upplever att detta försvårar engagemang. Därefter nämns ålder som försvårande och det anges huvudsakligen av de under 25 år samt de över 65 år.

Upplevelsen av att någon av diskrimineringsgrunderna är försvårande för engagemang är mest förekommande bland de intervjuade i förorter. Här är det mer än dubbelt så många som svarar att kön är försvårande och tre gånger så många som anger etnisk tillhörighet som försvårande. Att trosuppfattning är försvårande uppger tio procent av invånarna i förorterna, två procent av de i tätorter och ingen i landsbygdsområdena. I tätorts- och landsbygdsområdena är det dubbelt så många som svarar att ingen av diskrimineringsgrunderna är försvårande jämfört med de i förorter.

En högre andel invånare i förorter har avstått från att uttrycka sin åsikt

Ungefär en femtedel av de intervjuade invånarna har någon gång de senaste 12 månaderna vid ett eller flera tillfällen avstått från att uttrycka sin åsikt på grund av hot, trakasserier eller våld. Lika många anger att de avstått från att delta i politiska aktiviteter av samma anledning.

Cirka 17 procent av de intervjuade kvinnorna jämfört med cirka 10 procent av männen svarar att de har avstått från politiska aktiviteter. I övrigt finns inga tydliga skillnader mellan könen.

Sett till invånarnas utbildningsbakgrund är det i högre utsträckning de som endast har grundskoleutbildning som avstått från att både uttrycka sin åsikt och delta i politiska

aktiviteter. Det bör observeras att i denna grupp ingår även skolungdomar. Skillnaderna i utbildningsnivå tar sig störst uttryck vad gäller att avstå från att uttrycka sin åsikt. Nästan dubbelt så många av de intervjuade med grundskoleutbildning anger att de avstått från att uttrycka sin åsikt jämfört med de med högskole- eller universitetsutbildning.

Invånarna som är 65 år och äldre är de som i lägst utsträckning avstått från både att uttrycka sin åsikt och från politiska aktiviteter, cirka 10 procent. I övriga ålderskategorier är andelen det dubbla.

Andelen som avstått från att uttrycka sin åsikt är högre bland boende i förorter. Där har drygt en femtedel svarat att de avstått från att uttrycka sin åsikt, vilket kan jämföras med knappt en tiondel av de intervjuade i landsbygdsområdena. Även mellan landsbygd och tätort finns en tydlig skillnad. En nästan dubbelt så stor andel i tätorterna svarar att de avstått från att uttrycka sin åsikt en eller flera gånger jämfört med de intervjuade på landsbygden. Skillnaderna mellan bostadsområden vad gäller de som svarat att de har avstått från politiska aktiviteter är inte lika markanta, även om samma mönster finns i dessa svar.

”Vill inte bli dömd utifrån min ståndpunkt.”

Kvinna, 28 år, förort.

”Inför valet har jag i sociala medier avstått många kloka publiceringar, för att jag vet att rasistiska partier har stort fäste lokalt.”

Kvinna, 33 år, landsbygd.

”Man tänker ändå på vad man gör och säger utifrån yrkesroll.”

Kvinna, 39 år, landsbygd.

”Jag skulle vilja kommentera mer än jag gör, men det gör jag inte på grund av rädsla för att folk skriver elaka saker på mina kommentarer.”

Kvinna, 39 år, tätort.

Frågor till kvinnor och män i den lokala politiken

I den enkät som genomförts bland förtroendevalda ställdes frågor om vägen in i politiken och om personliga resurser och förmågor. Det handlar om hur deras engagemang startade, vad som motiverar dem och vad som får dem att fortsätta jobba politiskt. De har fått frågor om vilka grupper, nätverk eller föreningar de är en del av i sitt område, om de

har några föreningsuppdrag, vilka uppdrag de har i kommunen och hur länge de haft förtroendeuppdrag i kommunen.

Vidare har frågor om tillvaron i politiken ställts, som handlar om hur de förtroendevalda kombinerar sina olika livssituationer (yrkesliv, studier, barn i olika åldrar samt vård eller omsorg av anhöriga) med sitt politiska uppdrag samt om deras uppdrag försåras av eventuella funktionsnedsättningar. Enkäten innehöll frågor om de förtroendevaldas erfarenheter av digitala möten under coronapandemin (möjligheter till utbildning, deras egen och mötesledningens digitala kompetens, samtalstonen, möjlighet att delta aktivt och ta ordet). Enkäten ställde även frågor om deras samlade erfarenheter av sitt uppdrag under förra mandatperioden (upplevelser av att kunna påverka beslut i olika forum, att bli lyssnad på och respekterad av egna och andra partiföreträdare, erfarenhet av att få använda sina kunskaper och kompetens i politiken och erfarenheter av den interna demokratin). Några frågor rörde de förtroendevaldas medverkan i möten, dialog och samarbeten med medborgare och föreningar respektive näringslivsföreträdare. Här har också ställts frågor om vad de upplever fungerar bra och vilka svårigheter de upplever i dessa sammanhang och vilka utvecklingsmöjligheter de upplever att det finns.

Enkäten innehöll också frågor som rör svårigheter och hinder, så som upplevelse av diskriminering, samt om de förtroendevalda på grund av rädsla för hot, trakasserier eller våld har avstått från publika aktiviteter, att delta i media eller använda sociala medier eller ta på sig en mer framträdande roll. I enkäten ställdes även frågan om de övervägt eller beslutat sig för att lämna sina uppdrag samt orsakerna till detta.

Bakgrundsfrågor har rört kommun, kön, ålder, födelseland, föräldrars födelseland, utbildning, familjesituation, hemmavarande barn samt sysselsättning.

Intresse för samhällsfrågor och en önskan att förbättra har lett till politiskt engagemang

Orsakerna till att de förtroendevalda som svarat på enkäten har valt att engagera sig i den lokala politiken är oftast att de har ett generellt intresse för samhälle och politik samt en önskan att förbättra samhället. Något fler kvinnor än män svarar detta. Näst vanligast nämns möjligheten att påverka och en vilja att förändra och bidra. Något fler kvinnor än män anger detta.

Därefter nämns engagemang i intresseförening, politisk förening eller den fackliga rörelsen. Även här är det något fler kvinnor än män som anger detta.

Många av de svarande nämner även att engagemanget startade i ungdomen, i elevråd, föreningar eller partier. Här syns inte någon tydlig skillnad mellan könen.

Förtroendevalda med yngre barn upplever att det är svårare att kombinera föräldraskap med politiska uppdrag

Av de förtroendevalda som besvarat enkäten har knappt 60 procent av kvinnorna och 66 procent av männen svarat att de yrkesarbetar hel- eller deltid utöver sina politiska uppdrag. Av dessa uppger ungefär två tredjedelar att det fungerar bra att kombinera yrkesarbetet med politiska uppdrag. Drygt 10 procent upplever att det fungerar dåligt. Ingen tydlig skillnad syns mellan könen.

En liten andel av de förtroendevalda (tre procent för kvinnor respektive män) studerar i kombination med sitt politiska uppdrag. Av dessa upplever ungefär två tredjedelar att

det fungerar bra att kombinera studier med politiska uppdrag och drygt 10 procent att det fungerar dåligt. Ingen tydlig skillnad syns mellan könen.

Ungefär en fjärdedel av de förtroendevalda är småbarnsföräldrar med barn i åldern 0 till 5 år. Av dessa svarar hälften att det fungerar dåligt att kombinera föräldraskap med politiska uppdrag, både män och kvinnor. Detta är fler än de som svarar att det fungerar bra och det här är den enda fråga inom detta tema där förhållandet ser ut så. Här finns också en skillnad mellan könen. Bland de svarande männen är det lite mindre än en tredjedel som upplever att det fungerar bra eller mycket bra. Motsvarande svar för kvinnor är 40 procent.

Lite mer än en fjärdedel uppger att de har barn i åldern 6–12 år. Av dessa upplever knappt hälften att det fungerar bra eller mycket bra att också ha ett politiskt uppdrag. Lite drygt en tredjedel svarar att det fungerar dåligt, och här är andelen kvinnor något högre än män.

Nästan en tredjedel svarar att de har barn i åldern 13–17 år. Av dessa upplever cirka 70 procent att det fungerar bra eller mycket bra att även vara förtroendevald politiker. Endast drygt 10 procent upplever att det fungerar dåligt. Bland de som upplever att det fungerar bra finns det inga tydliga könsskillnader, men av de som upplever att det fungerar dåligt är andelen kvinnor dubbelt så stor som andelen män.

Ungefär en tredjedel uppger att de kombinerar sitt politiska uppdrag med vård eller omsorg av anhörig. Av dessa är det en ungefär lika stor andel som upplever att det fungerar bra som dåligt, cirka 10 procent. Det är fler kvinnor som upplever att det fungerar dåligt och fler män som upplever att det fungerar bra.

De förtroendevalda är i hög grad medlemmar i föreningslivet, men kvinnor och män är engagerade i olika frågor

De förtroendevalda som svarat på undersökningen deltar i hög utsträckning i föreningslivet, framför allt i politiska föreningar där i stort sett alla svarar att de är engagerade. Näst efter detta så anger de svarande att de är medlemmar i fackföreningar, idrottsföreningar, religiösa samfund och hyresgäst- eller bostadsrättsföreningar.

Det finns tydliga skillnader mellan könen i enkätresultaten. En betydligt högre andel män än kvinnor är engagerade inom bil-, MC- eller motorsportförening samt ordenssällskap, gille eller akademi. Fler av de svarande männen är också engagerade i idrottsföreningar. En högre andel kvinnor än män är engagerade i kulturföreningar, föreningar för mänskliga rättigheter eller humanitära hjälporganisationer, kvinno-, mans- eller hbtqi-föreningar, pensionärsförening samt hyresgäst- eller bostadsrättsförening.

En klar majoritet uppger att de inte har något uppdrag inom föreningslivet utöver sitt medlemskap. Det är ungefär en fjärdedel av de svarande förtroendevalda som uppger att de har andra föreningsuppdrag och här svarar nästan alla att de har någon form av styrelseuppdrag. Mer än hälften av dessa uppger att de är kassör eller styrelseledamot, och en mindre andel att de har ett ordförandeskap.

Förtroendevaldas erfarenheter av digitala möten under coronapandemin

Knappt hälften av de förtroendevalda som svarat på enkäten uppger att möjligheterna att få utbildning och träna på att hantera digitala mötesteknik har varit bra eller mycket bra under coronapandemin. Lite drygt 10 procent svarar att det varit dåligt eller mycket dåligt. 85 procent uppger att de själva har goda kunskaper i att koppla upp sig och delta i

kommunens digitala möten och endast tre procent svarar att de har dåliga eller mycket dåliga kunskaper. Ingen noterbar skillnad syns mellan könen.

Den största skillnaden mellan könen syns på frågan hur man upplever sina möjligheter att aktivt delta och ta ordet under digitala möten. Här svarar män i något högre utsträckning än kvinnor att detta fungerar bra eller mycket bra. Även på frågan om hur man upplever samtalstonen på de digitala mötena svarar männen i något högre utsträckning än kvinnor att detta fungerar bra eller mycket bra. I övriga frågor som rör digitala möten under coronapandemin syns ingen större könsskillnad.

En högre andel män än kvinnor upplever att de blir lyssnade på och får respekt från andra partiets företrädare

Knappt tre fjärdedelar av de svarande förtroendevalda upplever att de blir lyssnade på och får respekt från andra partiets företrädare. Männen upplever detta i högre grad än kvinnor, skillnaden mellan könen är drygt 10 procentenheter. En mindre andel svarar att detta fungerar dåligt eller mycket dåligt. Här syns ingen tydlig skillnad mellan könen.

Det är vanligare att de förtroendevalda upplever att de blir lyssnade på och får respekt från sina egna partikollegor än av företrädare från andra partier. Här svarar nästan 85 procent att de får respekt från sina egna partikollegor och endast tre procent svarar att det fungerar dåligt eller mycket dåligt. Något fler män än kvinnor svarar positivt, bland de som svarar negativt finns ingen könsskillnad. I fritextsvaren finns svar som uttrycker könsskillnader i upplevelsen av att bli lyssnad på:

”Som ensam kvinna är det svårt att bli lyssnad på ju högre upp i hierarkin man kommer. Jag har noterat att jag ofta får upprepa och försvara mina åsikter alternativt att en annan (man) förtydligar vad det är jag menar. Jag misstänker att det här förhållningssättet är omedvetet, men faktum är att jag insett att ”män har pondus och kvinnor tjarar”. Eftersom jag representerar ett partipolitiskt obundet parti, har jag ofta fått höra att vi inte har ideologi och inte representation på högre nivå. Viktiga och väl underbyggda motioner har fått avslag, troligen på grund av att majoriteten inte själva haft idéerna.”

Kvinna, 48 år, landsbygdskommun.

Nästan tre fjärdedelar av de som svarat uppger att de får använda sina kunskaper och kompetens i politiken och mindre än 10 procent svarar att det fungerar dåligt eller mycket dåligt. Det syns inga större skillnader mellan könen.

Den interna demokratin i det egna partiet upplever nästan tre fjärdedelar är bra eller mycket bra. Knappt 10 procent svarar att den är dålig eller mycket dålig. Män upplever i högre grad än kvinnor att den interna demokratin är bra eller mycket bra, men det är även en något högre andel män som upplever att det fungerar dåligt eller mycket dåligt.

Flera förtroendevalda uppger att de inte kan påverka beslut, även i de politiska organ de själva sitter i

På frågan om de kan påverka beslut i kommunfullmäktige svarar en tredjedel av de förtroendevalda att de kan påverka. Drygt 10 procent svarar att de inte kan påverka beslut i kommunfullmäktige och lite drygt en tredjedel svarar att det inte är aktuellt. Resterande svarar att hur de kan påverka varken bra eller dåligt. Av de som har angett att de sitter i kommunfullmäktige uppger nästan en femtedel att de inte kan påverka beslut i kommunfullmäktige.

Ett liknande mönster syns i svaren på frågan om hur de förtroendevalda upplever att de kan kunna påverka beslut i kommunstyrelsen. Av de förtroendevalda som svarat på enkäten uppger nästan en femtedel att de kan påverka beslut i kommunfullmäktige, ca 15 procent anger att de inte kan påverka och nästan 50 procent att det inte är aktuellt. Av de som har angett att de sitter i kommunstyrelsen uppger nästan en femtedel av ledamöterna att de inte kan påverka beslut i kommunstyrelsen. Drygt 10 procent av de svaranden som uppgett att de är kommunstyrelsens ordförande svarar varken eller.

På motsvarande fråga om att kunna påverka beslut i facknämnd svarar nästan hälften av de svarande förtroendevalda att de kan påverka, bara knappt 10 procent att de inte kan påverka och cirka en tredjedel att det inte är aktuellt. Av de som angett att de sitter i en facknämnd svarar nästan en femtedel av ledamöterna att de inte kan påverka och motsvarande siffra för ordförandena är knappt 10 procent. Drygt en tredjedel av ledamöterna i facknämnder och drygt hälften av ordförandena svarar att de kan påverka beslut.

Av svaren går det inte att utläsa något mönster i varför de förtroendevalda upplever att de inte kan påverka beslut. Ett fritextsvar uttrycker att beslut redan är fattade innan möten hålls:

”Det märks att utgången på mer strategiska ärenden i nämnd och bolag är beslutade på en högre nivå i organisationen. Man vill inte ha en öppen diskussion om för och nackdelar på nämnden utan den tas som ”gisslan” för att få igenom beslutet på ett på pappret demokratiskt sätt. I det ligger också att ärendehandlingar inför nämndsmöte skickas ut med kort varsel. En normalt arbetande person har då ingen möjlighet att gå igenom allt material och inhämta extern kunskap om det skulle behövas. Man kan alltså bara påverka lite i marginalen med de kunskaper man själv har. Det är ytterst lätt att bli ”röstboskap” inför ordförandens vilja.”

Man, 53 år, större stad.

Förtroendevalda, särskilt kvinnor, uppger att de avstår från att göra inlägg i sociala medier på grund av rädsla för hot, trakasserier eller våld

De allra flesta förtroendevalda som har svarat på enkäten uppger att de inte har avstått från att uttrycka sin åsikt vid möten i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, facknämnd eller i ett kommunalt bolag på grund av rädsla för hot, trakasserier eller våld. Fyra procent uppger att de har avstått från att uttrycka sina åsikter vid kommunens beslutsmöten. Det finns ingen könsskillnad i svaren.

En mindre andel, ca 10 procent av de svarande, har avstått från att delta i publika aktiviteter (möten, debatter, manifestationer eller demonstrationer) på grund av rädsla för hot, trakasserier eller våld. Det syns ingen skillnad mellan könen. Ett fåtal procent uppger att de har avstått från att delta i medier (tidningar, radio eller TV) av detta skäl. Ingen könsskillnad finns i svaren.

Däremot uppger nästan en tredjedel av de svarande att de har avstått från att delta eller göra inlägg i sociala medier som Twitter, Facebook etcetera. Här finns också en skillnad mellan könen där en betydligt högre andel kvinnor än män svarar att de avstått från att delta eller göra inlägg i sociala medier.

På frågan om de har avstått från att ställa upp i en mer framträdande roll i lokalpolitiken svarar drygt 10 procent av de förtroendevalda att de har gjort det. Av dessa är det en något större andel kvinnor som uppger att de gjort det.

”Gillar inte exponering, det är osäkert på grund av partitillhörighet.”

Man, 53 år, större stad.

”Jag har avstått ibland för jag inte orkar försvara min åsikt.”

Kvinna, 46 år, större stad.

”Jag har avstått från att låta mitt telefonnummer stå på kommunens hemsida.”

Kvinna, 66 år, större stad.

”Avstått [från] att bemöta främlingsfientliga inlägg och kommentarer i lokala FB-gruppen i mitt villaområde eftersom det kan bli väldigt hätsk stämning.”

Kvinna, 38 år, storstad.

” [Avstått från] dialog med invånare.”

Man, 44 år, större stad.

”Man är rädd för hot. Men också ibland bättre hålla tyst så att man inte matar trollden. Men tyvärr så får ju då trollden stå oemotsagda.”

Man, 48 år, storstad.

”Jag är inte så aktiv på facebook eller andra sociala medier då det många gånger är en plattform där oliktkände kan komma med hot, trakasserier och hot om våld och jag ser inte att det är värt med en åsiktsyttring på dessa plattformar [att] utsätta sig för det. Jag håller mig hellre privat på sociala medier och använder det mer för nöje än för politisk yttring.”

Kvinna, 32 år, storstad.

Tidsbrist och familj främsta orsaken till att de förtroendevalda överväger att avsluta sina politiska uppdrag

Ungefär en tredjedel av de som har svarat på enkäten uppger att de övervägt eller beslutat sig för att lämna sina uppdrag som förtroendevalda. Det är ungefär lika många kvinnor som män som uppger detta. Det främsta skälet till detta uppges vara tidsbrist, livspussel och familj. Många nämner även hög ålder som en anledning. Ytterligare en orsak som de svarande anger är brister eller samarbetsproblem både inom det egna partiet och över partigränser. Några nämner även den utsatta rollen som förtroendevald med hot, härskar-tekniker och risken att bli uthängd i media.

Enkäten skickades ut precis i slutet av föregående mandatperiod. Det innebär att förtroendevalda som hoppade av sina förtroendeuppdrag i förtid under den föregående mandatperioden inte har besvarat enkäten.

”Självklart har jag många gånger övervägt att lämna, det tror jag alla politiker gör titt som tätt för det är ofta en stressig miljö och påfrestande att vara politiker, men när man väl överväger så väger skålen över mot allt det som är positivt. Man får lite ta det goda med det onda, speciellt då det goda är tyngre och fler.”

Kvinna, 32 år, storstad.

”Jag har övervägt det för att det kräver så mycket tid och energi att läsa alla tjocka handlingar och mycket är svårt att förstå och se helheten och hur olika beslut är sammankopplade.”

Kvinna, 44 år, större stad.

”Jag har många gånger övervägt att lämna mitt uppdrag då det gett mig ångest att behöva utstå hårda ord och härskartekniker när jag står upp för min sak. Själva möteskulturen gör ofta att jag mår dåligt. Men jag har valt att stanna för att jag brinner för det mitt parti står för och tycker det är otroligt viktigt att mer ”mjuka” personer som jag får en plats i politiken.”

Kvinna, 29 år, storstad.

”Åldersskäl. Ska bereda möjligheter för de yngre.”

Man, 78 år, större stad.

ANALYS AV DE EMPIRISKA RESULTATEN

De lokala kartläggningarna bland invånare i bostadsområden och bland förtroendevalda i kommuner har under den första etappen av projektet bidragit med en övergripande bild av hur män och kvinnor blir delaktiga och deltar i sina grannskap och bostadsområden och hur kvinnor och män är aktiva i den lokala politiken. I materialet framträder hur kvinnor och män utvecklar ett aktivt medborgarskap och hur ett aktivt medborgarskap kan leda in i ett engagemang i den lokala politiken.

Materialet visar på köns- och åldersmönster i det aktiva medborgarskapet

Av det material som samlats in under uppdragets första etapp framgår att en klar majoritet av de intervjuade invånarna, såväl kvinnor som män, har tankar och idéer om hur deras bostadsområden med omgivning skulle kunna utvecklas och förbättras. Över 65 procent av de tillfrågade invånarna är beredda att bidra med sina kunskaper, personliga förmågor och engagemang i skilda frågor i det område de bor i, om fler vill engagera sig i samma sak.

I kartläggningen framträder en könssegregation som uttrycker sig i att det finns skilda intressesfärer för kvinnor och män, i viss mån åtskild kollektiv organisering och även ett könsuppdelat socialt och lokalt engagemang. Det finns indikationer på att kvinnornas vilja att bidra överväger inom områdena hantverk, matlagning och bakning, hälsa, friskvård och skönhet, odling och självhushållning, språk samt lokal utveckling. Männens svarar i betydligt högre utsträckning att de vill bidra med något kopplat till idrott och spel jämfört med kvinnor. Dessutom vill män bidra inom områden som sång, musik, dans och teater, samhällskunskap och ekonomi samt organisering och ledarskap.

De sociala rummen i de lokala bostadsområdena är såväl könsneutrala som könssegrerade. Inom den kollektiva organiseringen i föreningslivet är idrottsföreningar centrala, där de intervjuade invånarna också säger sig ha mest att bidra med i form av sina kunskaper. Det är dock nära dubbelt så många män i jämförelse med kvinnor som är aktiva inom idrottsföreningar. I bil-, motorcykel- och motorsportsföreningar och i ordenssällskap och gillen finner vi nästan uteslutande män, utifrån intervjuresultaten. I trossamfund och föreningar inom kultur och föreningar för hembygden deltar stora grupper av invånare oavsett kön. En större andel kvinnor än män i denna undersökning är aktiva i hyresgäst- eller bostadsrättsföreningar såväl som pensionärsföreningar. Det är framför allt kvinnor som upplever att kön är ett hinder för deras lokala engagemang.

Det är tänkvärt att en dryg fjärdedel av de tillfrågade invånarna inte deltar i någon lokal grupp, nätverk, förening eller organisation. Erfarenheter inom områdesarbete visar på vikten av att personligen bli inbjuden i aktiviteter och lokala gemenskaper.¹⁴ I denna kartläggning är det 15 procent av samtliga intervjuade invånare som aldrig har fått frågan

---

¹⁴ McKnight & Block 2010.

att komma med och bidra lokalt. De utgör sannolikt en outnyttjad lokal potential till aktivt medborgarskap och resurs i områdesutveckling.

Av materialet framgår det att bland de unga invånarna som intervjuats finns den största andelen som inte är engagerade i någon grupp eller förening lokalt. Liknande siffror vad gäller ungas medlemskap i föreningar framkommer i den nationella ungdomsenkäten för 2021 som genomförts av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). I rapporten ”En fördjupad bild av ungas fritid. Ung idag 2023:2” lyfter MUCF lärdomar om ungas organisering, såsom att det är svårt att nå vissa målgrupper och att få in de som står utanför föreningslivet i de traditionella ungdomsorganisationerna. Det kan handla om unga som bor i områden med socioekonomiska utmaningar, nyanlända och unga med funktionsnedsättning.¹⁵ De unga som intervjuats för denna kartläggning och som är med i en förening är främst engagerade i idrottsrörelsen. Kommande studier i uppdragets fortsättning behöver förhålla sig till ett livscykelperspektiv. Exempelvis värderar de äldre invånarna frågor om natur- och grönområden högre än unga.

Av de som upplever att ålder är försvårande för sitt engagemang är det både fler yngre och fler äldre än de i arbetsför ålder. Det är fler invånare i arbetsför ålder som upplever att tidsbrist är ett hinder för sitt engagemang och en orsak till att man överväger att lämna sina politiska uppdrag, vilket kan ha sin förklaring i både yrkes- och familjeliv och det så kallade livspusslet. Tidigare studier visar att majoriteten av avhoppet från politiska uppdrag görs av privata skäl, såsom svårigheter att förena uppdraget med förvärvsarbete eller med familjeliv.¹⁶

I likhet med andra studier av demokratiskt deltagande mellan valen är ett generellt mönster i den första etappens undersökningar att invånare mer ofta deltagit i informationsmöten med kommunen än i dialogmöten och arbetsgrupper och mer sällan i besluts-sammanhang.¹⁷

Rädsla för hot och hat gör att invånare och folkvalda avstår från att uttrycka sina åsikter eller engagera sig

Materialet som samlats in under den första etappen av uppdraget indikerar att både invånare och förtroendevalda avstår från att delta i demokratiska samtal och dela sina åsikter på grund av rädsla för hot, trakasserier eller våld. Ungefär en femtedel av invånarna har någon gång de senaste 12 månaderna vid ett eller flera tillfällen avstått från att uttrycka sin åsikt på grund av rädsla för hot, trakasserier eller våld och lika många anger att de avstått från att delta i politiska aktiviteter av samma anledning. De äldre är de som i lägst grad avstått från att uttrycka sin åsikt eller avstått från att delta i politiska aktiviteter.

I enkätsvaren från förtroendevalda finns vittnesmål om att rädslan för hot, trakasserier eller våld i sociala medier gör att de förtroendevalda, och en högre andel kvinnor, avstår från att uttrycka sina åsikter på dessa plattformar. När var tredje kvinna och var fjärde man som svarat på enkäten avstår från att uttrycka sina åsikter i sociala medier på grund

---

¹⁵ MUCF 2023. MUCF:s rapport visar att det kan finnas visst fog för att anta att föreningstrenden är vikande. En utmaning handlar om hur föreningar kan organisera sig på ett sätt som såväl lockar som behåller unga. Även förenings innehåll eller verksamhet kan behöva stämmas av mot ungas behov och förväntningar.

¹⁶ Erlingsson, Karlsson, Wide & Öhrvall 2022.

¹⁷ Tahvilzadeh 2023.

av rädsla för hot, trakasserier eller våld kan det vara ett tecken på själv censur och att en så kallad tystnadskultur har skapats i sociala medier. Detta kan vara ett reellt hot mot en levande, lokal demokrati. Jämställdhetsmyndigheten har belyst hot och hat mot förtroendevalda i flera rapporter. 2022 beställde myndigheten också en forskningsöversikt om politikens digitalisering ur ett jämställdhetsperspektiv av Malin Holm. Av forskningsöversikten framgår att flera studier har visat på att våld och trakasserier mot politiker på digitala plattformar har ökat i omfattning över tid och att sociala medier idag är den arena där dessa övergrepp främst sker. Empirisk forskning baserad på enkätdata visar på att kvinnliga politiker upplever en större utsatthet än män när det gäller trakasserier och hot på sociala medier. Holm menar att vi behöver veta mer om politikernas utsatthet för nätbaserat våld och kränkningar påverkar deras arbete och vidare den politiska representationen ur ett jämställdhetsperspektiv. Pågående forskning har visat att kvinnor i mycket högre utsträckning än män väljer att dra sig tillbaka från politiken och från centrala plattformar för politisk debatt, inte minst sociala medier.¹⁸

I förorterna nämner invånarna i högre utsträckning att gemenskap och mångfald är det bästa med området, jämfört med övriga områden. De är också mer engagerade i medborgardialoger än övriga, men de kontaktar politiker och skriver under namninsamlingar i lägre utsträckning. Upplevelsen av olika diskrimineringsgrunder som hinder för sitt engagemang är tydligare i förortsområdena, framför allt kön och etnisk bakgrund. Det är också vanligare att invånarna i dessa områden har avstått från att uttrycka sin åsikt eller deltagit i politiska aktiviteter.

Under etapp två kommer uppdraget att närmare utforska kvinnors och mäns erfarenheter och upplevelser av diskriminering och andra hinder för delaktighet och deltagande. I kommande analyser är förhoppningen att kunna ringa in källor till svårigheter och hinder och samtidigt identifiera möjliga lösningar och initiativ som kan bidra till förbättrade förutsättningar för delaktighet och deltagande oavsett kön, ålder och bakgrund.

För invånarna i tätorter är närheten till en större ort samt service och förbindelser viktiga frågor. Här är det fler som har avstått från att uttrycka sin åsikt än på landsbygden. Enligt invånarna i studerade landsbygdsområden är främst naturen och lugnet lokala resurser. Vi kan också se att invånarna här inte upplever tidsbrist som ett hinder för engagemang i lika hög grad som övriga områden. Däremot nämner invånarna på landsbygd i högre utsträckning än övriga att det finns utmaningar med service och transporter.

Förtroendevaldas upplevelse av att inte kunna påverka beslut behöver undersökas vidare

När de förtroendevalda som besvarat enkäten beskriver hur de började engagera sig politiskt är tidigare föreningsengagemang en av de främsta orsakerna, och väldigt ofta redan i unga år. Det är också en högre andel förtroendevalda som är medlemmar i en förening jämfört med invånarna. Att en hög andel av de unga som intervjuats inte är engagerade i någon förening alls väcker frågor i relation till partiernas förmåga att rekrytera unga till politiska uppdrag. Yngre är tillsammans med kvinnor och utrikesfödda väg in i den lokala politiken så finns det en demokratisk potential i att engagera fler unga och kvinnor till förtroendeuppdrag i föreningslivet. Det handlar på så sätt om huruvida

---

¹⁸ Holm 2023.

förtroendevalda politiker i framtiden kan bli mer representativa för den lokala befolkningen.¹⁹

Fritextsvaren till frågorna om förtroendevaldas upplevelse av att bli lyssnade på ger ingen tydlig bild av vad som kan ligga bakom resultaten. I de fördjupande intervjuerna under etapp två kommer detta område att undersökas ytterligare. Några av svaren pekar på möjligheten att det kan finnas jämställdhetsaspekter i upplevelsen av att bli lyssnad på, det kan också handla om partitillhörighet och att vara i opposition.

De förtroendevaldas svar på frågorna om möjligheter att påverka beslut i olika politiska organ i det kommunala styret ger inte underlag för en analys av varför så många av de svarande upplever att de inte kan påverka beslut. Fritextsvaren pekar mot ett antal möjliga förklaringar, exempelvis upplevelsen av att beslut redan är fattade innan möten hålls, och detta kommer att undersökas vidare.

I nästa etapp av uppdraget kommer det bland annat ingå fördjupande frågor till förtroendevalda om upplevelsen av att bli lyssnad på samt tankar kring vad det innebär att kunna påverka beslut i kommunpolitiken.

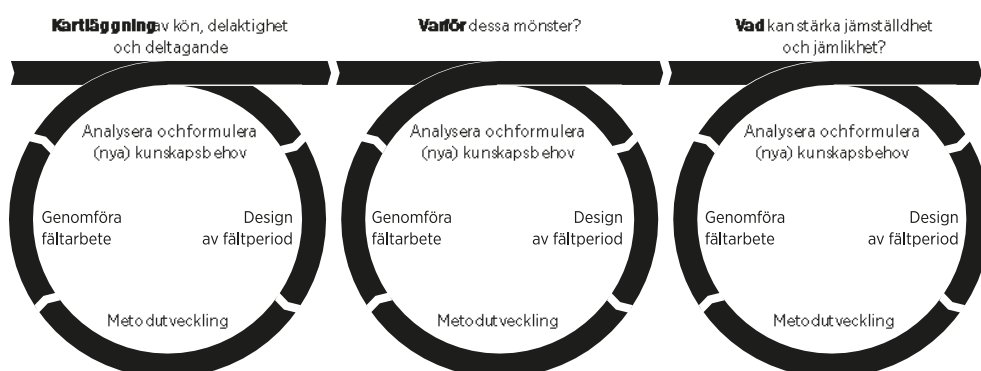
¹⁹ Jämför SOU 2016:5.

PROJEKTETS MEDSKAPANDE UPPLÄGG

Det växande problemet med så kallad enkättrötthet i kombination med en insikt om värdet av att inkludera de målgrupper som studeras påkallar behovet av att utveckla nya metoder för effektiv och träffsäker datainsamling och analys. Att samarbeta med kommuner och lokala föreningar visade sig få stor kvalitativ betydelse när Jämställdhetsmyndigheten genomförde förstudien till detta uppdrag. Det har därför varit viktigt att uppdraget genomförs i samarbete med kommuner och civila samhället. Dels för att bättre nå ut till lokala förtroendevalda och olika grupper av kvinnor och män och flickor och pojkar i undersökningarna. Dels som ett led i att förankra, involvera och återföra resultat och insikter till kommunen och invånarna i respektive undersökningsområde.

Mot denna bakgrund är det här projektet utformat med ett medskapande anslag. Det innebär att designen av fältstudier, datainsamlingar och analyser sker i en arbetsprocess byggd på samarbete i tre etapper av fältarbete, datainsamling och analyser, i vilken de kommuner och lokala civilsamhällesorganisationer som ingår i projektet ges möjlighet att vara delaktiga, delta och medskapa i samtliga steg.

Jämförande studier i medskapande och gemensamt lärande

Projektets invånarundersökningar genomförs av lokalt förankrade föreningar, med stöd från Jämställdhetsmyndigheten. Det är kvantitativa och kvalitativa studier av valdeltagande, medlemskap och förtroendeuppdrag i partier och i lokalt föreningsliv, deltagande i lokal medborgardialog och andra politiska och samhälleliga aktiviteter som anordnas av kommun, partier, föreningar eller på annat sätt (även online deltagande i möten, via e-post och sociala media). Studierna rör även informella lokala engagemang, personliga resurser och vilja att bidra, individuella behov i bostadsområdet och lokalsamhället av såväl välfärd och service som av social gemenskap och möjlighet att utöva intressen samt individuella och strukturella förutsättningar, hinder och begränsningar.

Invånarstudierna ska bidra både till ett lokalt förbättringsarbete och ge stöd för nationella strukturåtgärder avseende kvinnors, mäns, flickors och pojkars delaktighet och deltagande som aktiva medborgare.

Projektets undersökningar bland förtroendevalda genomförs av de deltagande kommunerna och med stöd från Jämställdhetsmyndigheten. Det rör sig om kvantitativa och kvalitativa studier av horisontell och vertikal könsfördelad representation i den politiska organisationen (inklusive kommunala bolag), avhopp och ersättare, arbetsmiljö inklusive hot och trakasserier. Studierna av förtroendevalda fångar i viss mån även hur delaktighet och deltagande påverkats av coronapandemin.

Studierna av lokalt förtroendevalda ska bidra till lokalt utvecklingsarbete samt ge stöd för nationella strukturåtgärder avseende kvinnors och mäns delaktighet och deltagande i den lokala politiken.

Arbetsprocess till och med februari 2023, samt aktivitetsplan till november 2024

- Kvantifierbara data har samlats in och analyserats under 2022 genom lokala kartläggningar i form av enkätundersökning till förtroendevalda och en semistrukturerad intervjuundersökning av invånare.
- Fördjupande kvalitativa studier pågår under 2023 baserade på djupintervjuer, fokusgrupper och lokala dialogmöten. Ett internationellt seminarium för erfarenhetsutbyte och lärande genomförs i Köpenhamn under hösten 2023.
- Under senare delen av 2023 och våren 2024 planeras lokala utvecklingsarbeten i form av medskapande möten och processer tillsammans med förtroendevalda, invånare och lokala organisationer som utmynnar i lokala insikter och insatser hur aktivt medborgarskap i bostadsområden och bygder på landsbygden och i den lokala demokratin kan främjas och bli uthålligt.

Det medskapande samarbetets innehåll

För att samarbete och gemensam kunskapsutveckling med den lokala nivån skulle bli fruktbart har avtal tecknats mellan Jämställdhetsmyndigheten, kommuner och lokala civilsamhällesorganisationer. Avtalen innefattar ett ömsesidigt ansvarstagande, gemensamt ägarskap samt fördelning av arbetsinsatser och resurser. Även så kallade personuppgiftsbiträdesavtal har tecknats inför fältarbeten. Jämställdhetsmyndigheten arrangerar gemensamma aktiviteter såsom design dagar, utbildningsdagar, analysdagar och nationella konferenser. Myndigheten ger även en årlig ersättning till lokala föreningar som åtar sig fältarbete under projektet.

Jämställdhetsmyndigheten ansvarar för att regeringsuppdraget i sin helhet genomförs, genom att ta ansvar för syfte, tematik, strukturering av arbetsprocess, sammanställande av resultatrapporter och tidplan. Den innehållsliga designen, de lokala datainsamlingarna och analyserna sker i samarbete mellan Jämställdhetsmyndigheten och en projektarbetsgrupp bestående av företrädare för deltagande kommuner och lokala civilsamhällesorganisationer i de utvalda områdena (ca 30 personer). Därmed har de lokala studierna en deltagardriven ansats vilket kan beskrivas som form av deltagardemokratiska aktionsstudier som handlar om att gemensamt, med dem man studerar, utforska olika förhållanden och vid behov, tillsammans identifiera utvecklingsinsatser.²⁰

---

²⁰ Jämför Sandfort & Quick 2015.

För kommunernas och de lokala föreningars del innebär partnerskapsavtalet att stå för personella resurser för att kunna genomföra fältarbeten och delta i gemensamma aktiviteter på ett sådant sätt att lokala medborgarstudier och studier av förtroendevalda kan slutföras och rapporteras skriftligt. Deltagande kommuner förväntas även stå för sina egna och de egna lokala föreningarnas resekostnader i samband med gemensamma aktiviteter.

Kunskaps- och metodstöd för fältstudier och utvecklingsarbete

I syfte att bygga lokal kunskap och kapacitet stöttar Jämställdhetsmyndigheten uppdragets lokala aktörer med kunskapsstöd och kompetensutveckling. Detta innefattar att kunna genomföra lokala fältstudier samt hålla jämställda lokala dialogmöten med medskapande metoder.

Utbildningsinsatser kring jämställdhet i den lokala demokratin sker återkommande under projektets gång. Jämställdhetspolitikens delmål om jämställd makt och inflytande tjänar som en viktig grund för projektet. Det finns viktiga kunskapskällor i form av valstatistik, offentliga statistik över förtroendevalda samt specifika studier kring jämställdhet i svensk politik, Jämställdhetsmyndighetens fördjupade uppföljning av delmålet om makt och inflytande och studier av lokal nivå. Även SKR:s rapporter och uppföljningar av mellanvalsdemokrati i kommuner, särskilt kring medborgardialog, är viktiga kunskapskällor.

I samband med projektmöten genomför Jämställdhetsmyndigheten utbildning i olika metoder för dialog och medskapande genom koncepten *The Art of Hosting and Harvesting Conversations that Matter* (AoH)²¹. Dess metoder och förhållningssätt har spridits under 30 år och praktiseras idag av offentliga verksamheter, universitet, idéburna organisationer och företag över hela världen. Det erbjuder ett guidande förhållningssätt att leda inkluderande och jämställda samtal och processer kring komplexa frågeställningar, situationer och utmaningar som kräver samarbete för att lösas. Att utveckla en medskapande ledarstil och förhållningssätt är lika viktigt som att bli skicklig i att använda metoder som styrkebaserad frågeteknik, dialogteknik och lyssnande, cirkelpraktik, berättelsemetod för kollektivt lärande, design av dialogmöten och medskapande processer, "world café" med fler metoder. Inom AoH vävs det personliga medskapandet samman med det delade gemensamma ledarskapet. Jämställdhetsmyndighetens utbildningspass är uppbyggda så att deltagarna får uppleva och praktiskt testa att kliva fram som mötesledare och använda de olika metoderna för dialog och medskapande.

Asset Based Community Development (ABCD) är en metod för invånardriven områdesutveckling där man tar avstamp i invånarnas vilja att bidra med sina egna resurser och förmågor samt motivation att engagera sig i frågor som är viktiga för dem. En viktig utgångspunkt i ABCD-sättet att arbeta är att i ett första steg söka upp och intervjua invånarna i syfte att bygga kunskap om vad det finns för kunskaper, förmågor och vilja att bidra till gemenskap i områden. I ett nästa steg handlar det om att medvetet koppla samman människor som vill samma sak och att vårda relationer mellan invånare och de kunskaper och förmågor de vill dela med sig av, vilket bidrar till att stärka lokalsamhället som helhet.

---

²¹ Sandfort & Quick 2015.

Det här projektets upplägg har inspirerats både av strukturen för en resurskartläggning enligt ABCD, och av de frågor som ställs i en sådan, samt i kombination med AoH-metodik främja jämställda möten och dialoger.

Lärdomar och effekter efter ett år i lokala bostadsområden

De lokala föreningarna bidrar i projektet genom att utforska, lära och bygga ny kunskap om jämställdhet, lokal demokrati, delaktighet och inkludering samt att praktisera medskapande metoder tillsammans med invånare. Redan efter ett år upplever flera deltagare att deras projektmedverkan har genererat ökad lokal kapacitet för jämställda möten, dialog och medskapande med invånare.

Som exempel kan nämnas föreningen Biblioteksvännerna i Biskopsgården som vittnar om att de genom projektet har fått syn på många mänskliga resurser och ett stort engagemang bland kvinnor i området. De upplever också att projektet har gjort föreningen mer synlig i området och fler invånare har visat intresse. En av projektdeltagarna säger att de har blivit spontant kontaktade på torget av invånare som säger ”Jag vill också engagera mig!”. Arbetet har också fört mig sig ett intresse från kommunen. Det har resulterat i att föreningen och kommunen har ingått ett Ideellt Offentligt Partnerskap (IOP) som gjort att föreningen kan anställa personal. Flera projekt och satsningar pågår i området, men föreningen upplever att det här projektet har blivit kärnan i en kedja av samverkande insatser.

Rädda Barnen, Föreningen ZigZag och HGF Viola i Rosengård berättar att de metoder som projektdeltagarna lärt sig har varit till stor hjälp i arbetet, både internt och externt. De upplever att metodutbildningen har spridit sig till andra i föreningen och lett till ett mer enhetligt förhållningssätt till invånarna. Det medskapande och framväxande arbetssättet har ibland upplevts som en utmaning. De har upplevt att det varit lite otydligt vilka förväntningarna som ställs på dem, men de uppskattar den demokratiska ansatsen mycket.

Föreningen Mulseryd på landsbygden utanför Jönköping ser också att projektet gett en skjuts för gemenskapen i byn.

Nästa steg

Projektarbetsgruppen utvecklar löpande nya insikter om hur den medskapande ansatsen och fältmetoderna kan utvecklas, vilket lägger grunden för fortsättningen av genomförandet av uppdraget. Projektgruppen har tagit fram fördjupande intervjufrågor till invånare och till förtroendevalda till den andra etappen av undersökningen. Denna etapp har pågått fram till juni 2023. Deltagande föreningar och kommuner analyserar tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten intervjuresultaten och dokumentationen från fokusgrupper och dialogmöten med invånare samt intervjuer med förtroendevalda från den andra etappen.

Frågorna som har ställts till invånare under våren 2023 handlar om erfarenheter från lokala grupper och föreningar, engagemang i styrelser och hinder för engagemang. De handlar också om jämställdhet i grupper och föreningar samt i området, behov och önskemål i medborgardialoger samt viljan att engagera sig politiskt.

Fördjupningsfrågor som har ställts till förtroendevalda under våren 2023 berör hur det politiska engagemanget startade, upplevelsen av att påverka beslut och upplevelsen av stöd i sitt uppdrag. Frågorna har också berört jämställdhet inom politiken och skillnader

i kvinnors och mäns engagemang har undersökts. Därtill har frågor om förtroendevaldas roll i medborgardialog, synen på hur representativ demokrati och mellanvalsdemokrati samverkar och hinder och möjligheter för olika grupper att engagera sig politiskt ställts. Frågor om hot, hat, trakasserier och våld samt egna upplevelser av hinder och styrkor i sitt uppdrag har också ingått.

I september 2023 kommer ett internationellt utbyte att äga rum i Köpenhamn, med gästande deltagare från kommuner och föreningar i andra nordiska länder och med medverkan av forskare.

REFERENSER

- Ansell, C. & Gash, A. (2007). *Collaborative Governance in Theory and Practice*. Journal of Public Administration, Research and Theory JPART 18:543–571.
- Blanck, S. & Löden, H. (2017). *Med samhället i centrum – Medborgarskapsutbildningen och samhällskunskapsämnets relevans*. Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education (2017:4)
- Erlingsson, G. Ó., Karlsson, D., Wide, J. & Öhrvall, R. (2022). *Demokratirådets rapport 2022: Den lokala demokratins vägval*. SNS Förlag.
- Holm, M. (2023). *Forskningsöversikt om politikens digitalisering ur ett jämställdhetsperspektiv*. Jämställdhetsmyndigheten.
- Jämställdhetsmyndigheten. (2021a). *Ett sekel av rösträtt och valbarhet*.
- Jämställdhetsmyndigheten. (2021b). *Kvinnor och män i lokal demokrati*.
- McKnight, J. & Block, P. (2010). *The Abundant Community. Awakening the Power of Families and Neighborhoods*. Berrett-Koehler Publishers.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). (2023). *En fördjupad bild av ungas fritid. Ung idag*. (2023:2)
- Sandfort, J. & Quick, K.S. (2015). *Building deliberative capacity to create public value: the practices and artifacts of the Art of Hosting*. In J. Bryson, L. Bloomberg, & B. Crosby (Eds.), *Public Administration and Public Value* (pp. 39-52). Washington, DC: Georgetown University Press
- SOU 2016:5. (2016). *Låt fler forma framtiden!*
- Tahvilzadeh, N. (2023). *Inkludering och medborgardeltagande. En forskningsöversikt om hur medborgardialoger kan inkludera marginaliserade grupper*. (Sveriges Kommuner och Regioner)

Jämställdhetsmyndigheten | Box 73, 42422 Angered | Besöksadress: Angereds torg 9
031-3929000 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se